

ACTITUDS DE LA POBLACIÓ MIGRANT DAVANT L'ÚS DEL VALENCIÀ: UNA ALTRA PERSPECTIVA AL VOLTANT DE LA SITUACIÓ SOCIAL DEL VALENCIÀ

Empar MORELLÓ

MARC TEÒRIC I CONTEXT

La societat dels nostres dies és una societat que ha de caminar cap a un model de desenvolupament basat en la igualtat i la participació, que siga, en definitiva, un model en el qual els fluxos i els desplaçaments de les persones no siguen un problema ni generen cap conflicte sinó que es contempen com un element més d'aquest desenvolupament.

La realitat actual deixa entreveure que els desplaçaments de població són una conseqüència d'una situació insostenible a nivell social. Les societats més riques són les societats receptores per excel·lència, però són també les que major nombre d'obstacles posen a aquests grups que es mouen d'un lloc a un altre, i amb aquesta actitud provoquen l'exclusió social i limiten l'accés d'aquestes persones a tots els drets fonamentals.

Les dificultats legals i laborals, la manca de protecció social i d'assistència sanitària, l'aglomeració en habitatges, el desconeixement de la llengua i la manca de formació bàsica en general i per al lloc de treball a desenvolupar en particular, són alguns dels entrebanes que troba la població migrant per a la integració social. La convivència dins de la nostra societat ha de ser necessàriament repensada si aspirem a una autèntica integració social i s'han d'arbitrar els mecanismes per aconseguir-la i garantir-la. La llengua, entesa com a element aglutinador és una eina fonamental per tal d'aconseguir-ho.

Aquesta ha de ser doncs la nostra tasca: pensar els models, les polítiques i les accions i aconseguir que la nostra llengua siga un element més per a la integració sociocultural de les persones immigrants.

LA LLENGUA COM A VEHICLE D'INTEGRACIÓ SOCIAL

Les persones immigrants es troben amb una sèrie de problemes quan arriben a la societat que els acull (legals, laborals, etc.). Seria del tot negatiu i un entrebanc més per a la posterior "integració" tractar d'anul·lar els seus costums, les seues creences, la seua llengua, etc. ja que s'ha demostrat sociològicament que el manteniment de certes formes de sociabilitat i pautes culturals que porten amb ells, els permet controlar millor les noves situacions socials a què han d'amollar; mantenir els seus propis ambients culturals no és cap inconvenient social, sinó tot el contrari, és un instrument adaptatiu de la màxima eficàcia. Des d'una perspectiva integradora hem de rebutjar la idea que un o una immigrant ha d'adequar-se a la nostra cultura, perquè entenem que la diversitat cultural és un fet positiu que ens portarà a la integració.

La integració implica el "sotmetiment" voluntari i conscient a un seguit de normes compartides que fan possible la coexistència i la col·laboració entre persones i grups diferents. És per això, que no acceptem l'anul·lació de les característiques pròpies dels nouvinguts, ja que tots, els qui hi som i els qui vénen, des de la pròpia diferència ens acceptem unes normes per

conviure. La integració que reclamem no és, doncs, cultural sinó social. La pretensió d'assolir algun tipus d'integració cultural caldrà veure-la des de la perspectiva que no hi ha una "cultura" en què integrar-se, sinó moltes cultures, és a dir, de maneres de fer, de pensar, de dir, que se sobreposen, interseccionen i sovint entren en conflicte entre si; però no sols en el si de la societat, sinó en la mateixa persona.

Partim doncs, de la idea que vivim una societat multicultural en la qual són presents moltes llengües i no totes poden ser usades en igualtat de condicions, per això, establím una o dues llengües amb les quals ens relacionem amb l'administració i garantim que cap persona no quedarà exclosa de l'intercanvi d'informació. Per a les persones migrades la llengua és l'instrument que augmentarà la seua competència a l'hora de fer ús dels diferents espais socials. La llengua els permetrà accedir al mercat de treball, a l'ensenyament, relacionar-se amb els altres ciutadans, etc. tal i com apunta Manuel Delgado (1996).

Compartir una mateixa llengua de comunicació serà un instrument al servei de la integració laboral, política i convivencial del conjunt de membres d'una comunitat, serà en definitiva un vehicle per a la integració social. Aquesta integració social exigeix d'una veritable educació intercultural que reculla els principis bàsics de respecte mutu i comprensió entre les persones sense distincions culturals, lingüístiques, ètniques o religioses.

Com qualsevol ciutadà i ciutadana que viu a la comunitat, considerem que han de ser capaços de comprendre, parlar, llegir i escriure la llengua més utilitzada en la societat en què viu; en el nostre cas, tenen el dret i el deure de conèixer les dues llengües oficials, la qual cosa els permetrà de participar de la vida cultural, social i política de la societat. De la mateixa manera que considerem que tenen el dret de preservar la seua identitat cultural, i que tota la societat hem d'aprendre a apreciar la diversitat d'una societat multicultural.

Aquest treball ha volgut ser una aproximació a la realitat de la població migrant que viu a les nostres poblacions, esbrinar les actituds que tenen davant la possibilitat d'usar i aprendre valencià. La nostra font d'informació han estat les persones immigrants, encara que també hem considerat importants les opinions i les dades obtingudes a través d'institucions, organitzacions no governamentals, associacions veïnals i d'altres informacions clau. Es tracta de donar una resposta, però una resposta diferent que tinga en compte aspectes com l'escolarització de la població migrant, l'acostament de la cultura d'acollida i el fet que, a un mateix espai, conviuen grups de diferents cultures i llengües diverses. Aquesta barreja és sinònim d'enriquiment. Es tracta, doncs, de donar una resposta real al creixement de grups de diferent origen, cultura o grup sociocultural amb característiques pròpies, amb particularitats quant a valors socials i, sobretot, pel que fa a la llengua.

S'ha de donar compte del rotund creixement d'una societat que conviu amb la nostra, que és diferent (altra manera de viure, altra manera d'expressar-se, altre punt de vista del món) i que, per tant, ens fa més plurals.

Cal fer-se reflexions prèvies de problemes com la nova situació legal de les persones immigrants davant l'actual Llei d'Estrangeria, la castellanització que pateix gran part de la població autòctona valenciana i l'ús, cada vegada més restringit en la ciutat de València, de la nostra llengua. Tanmateix, per tal de no caure en la superficialitat, les respostes potser haurien d'ocupar nous espais en monogràfics com aquest. A més, previ a aquesta anàlisi, s'han hagut de tenir en compte alguns fets circumstancials. Així, hem pogut comprovar que la major part de la població migrant que es desplaça a l'Estat espanyol i, més en concret al País Valencià, correspon a persones que ja als seus països d'origen tenen serioses mancances econòmiques i que, per tant, tenen la necessitat d'aconseguir treball i regularitzar la seua situació. També hem pogut adonar-nos de l'existència d'un grup més reduït format per aquelles persones immigrants que s'estableixen al nostre territori però que no els cal treballar per viure. Solen ser persones procedents de països com ara Alemanya, Bèlgica i Holanda i a qui considerem

"privilegiats". Els resultats de les enquestes realitzades a la ciutat de València i a les comarques de la Ribera, la Safor, la Costera, l'Horta i el Camp de Túria es van contraposar amb els resultats obtinguts a partir d'enquestes fetes a algunes poblacions costaneres alacantines, on habitualment resideix el que nosaltres hem anomenat en aquest estudi "població migrant procedent de països europeus adinerats". Es tracta de donar a conèixer, amb els mecanismes ja esmentats, la situació d'aquests col·lectius i esbrinar les actituds que manifesten davant l'ús social del valencià per a, posteriorment, detectar quines són les necessitats i plantejar-nos les propostes d'actuació.

ALGUNES QÜESTIONS METODOLÒGIQUES PRÈVIES

A la ciutat de València hi ha un grau elevat de castellanització: els noms dels comerços i botigues, els impresos de les administracions, els menús dels restaurants... i qualsevol altra circumstància imaginable al voltant de la llengua té darrere el castellà. En canvi, algunes comarques del País Valencià viuen i s'expressen en valencià en quasi tots els àmbits d'ús. També és cert i no podem perdre-ho de vista, que cada vegada la nostra societat es presenta com una societat més multilingüe i que, a poc que passegem per les nostres ciutats, ens adonarem del fet que escoltar parlar en altres llengües diferents del valencià o el castellà ha passat a formar part de la nostra quotidianitat. És evident que en la societat dels nostres dies i dintre d'aquest món que es debat entre la globalització i la supervivència dels grups menuts existeixen, cada vegada amb major intensitat, els desplaçaments de les persones d'un lloc a d'altres. Aquests desplaçaments no haurien de ser un problema ni generar cap conflicte sinó que s'haurien de contemplar com un element més d'aquest desenvolupament que, se suposa, caracteritza les nostres societats.

La nostra llengua ha de ser doncs un element més per a la integració sociocultural de les persones immigrants. Però, què volem dir en parlar d'integració? Realment integrar en la nostra cultura o parlar d'integració implica l'adequació a una altra cultura o bé la destrucció i/o anul·lació de tota cultura distinta de la nostra? Pensem que és sinònim de sotmetiment? Què ocorre amb la immigració al País Valencià: representa un perill real per a la pervivència de la nostra llengua o, pel contrari, pot arribar a ser-ne la garantia en l'ús, tal i com ja és garantia per al mercat laboral o en els anivellaments del creixement demogràfic? Passejar pels carrers de les nostres ciutats i parar l'orella ens donarà una idea dels canvis que vivim: el valencià i el castellà conviuen amb l'àrab, el rus, el francès o xinès. Pensem que les persones immigrants haurien d'aprendre a parlar i escriure valencià? Aquest aprenentatge garantirà la seua integració? Són conscients en arribar que al nostre territori conviuen dues llengües oficials o aquesta és una circumstància que determina el lloc que trien per a establir-se?

En aquest treball la investigació de camp es va realitzar en la primera meitat del passat any 2000 i des d'aleshores, el creixement experimentat ha estat considerable. En qualsevol cas, l'inici va estar la recerca bibliogràfica: hi ha molts treballs sobre immigració, sobre la situació del valencià, sobre integració... però hi ha pocs treballs centrats en l'anàlisi de la situació de la llengua des de la perspectiva de la població migrant i des de les seues actituds. Després d'aquesta primera passa pel que fa al fons bibliogràfic consultat, es va elaborar una enquesta amb 22 preguntes, que combinava les variables sociodemogràfiques habituals (edat, sexe, nivell d'estudis...) amb qüestions com ara:

- a) La necessitat de conèixer el valencià en l'àmbit de les relacions laborals.
- b) La necessitat de conèixer el valencià en l'àmbit de les relacions personals.
- c) El grau de dificultat que han trobat a l'hora de llegir en valencià.

- d) El grau de satisfacció que tenen pel fet que els fills i filles estudien valencià.
- e) L'interès a rebre classes de valencià.
- f) Percepció que tenen sobre l'ús del valencià a la seua població.
- g) Opinió de la població migrant respecte de les actituds lingüístiques de les persones autòctones en relació amb altres valencianoparlants i, per contra, quan s'adrecen a ells.

Va ser així com detectàvem si les persones migrants entrevistades valoraven els coneixements de valencià i si pensaven que aquest coneixement podia ser una eina més per a la seua integració dins la societat. Vam poder també relacionar el seu nivell d'estudis al país d'origen amb el grau de dificultat per aprendre la nostra llengua i comprovàrem que la disposició en l'aprenentatge està relacionada amb el grau de coneixement d'altres llengües distintes de la materna. Ens interessàrem per la llengua dels seus països d'origen: una sola llengua o més d'una, llengua oficial distinta de la llengua materna o no i, en qualsevol cas, una llengua romànica o altre tipus de llengua, etcètera.

Les persones entrevistades, més d'un miler, representen el 10,4% del total de la població migrant assentada al País Valencià (aquesta xifra s'extrau a partir de les dades consultades a l'Observatori Permanent d'Immigració que es nodreix d'institucions i organitzacions no governamentals per donar resultats a partir de dades com la situació laboral, els permisos de treball i residència, etc.; val a dir que les xifres no són totalment exactes però són les que hi havia comptabilitzades en el moment de fer l'estudi).

Es van focalitzar els punts de recollida de dades a llocs diferents de la nostra geografia: fonamentalment han estat la ciutat de València, les comarques de la Costera, el Camp de Túria, la Ribera, la Safor i l'Horta i la zona costanera alacantina.

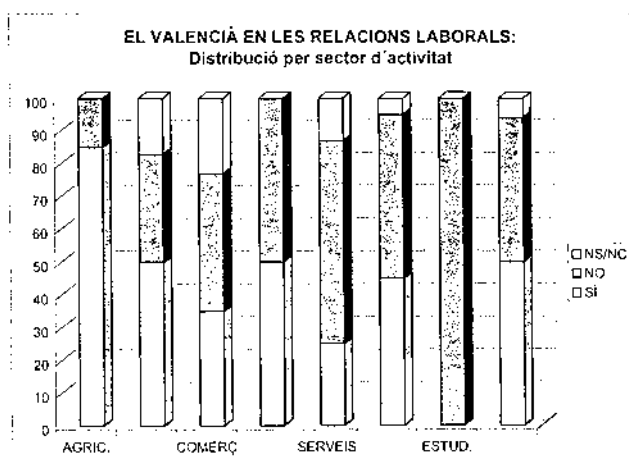
La totalitat de les persones entrevistades, de grups d'edat diferent, són de distintes nacionalitats, agrupades segons criteris geogràfics en El Magrib, Àfrica Subsahariana, Llatinoamèrica, Europa de l'Est i Àsia. Són persones que majoritàriament procedeixen del Marroc, Algèria i Mauritània, de Libèria, Nigèria, Sierra Leone, Senegal i Ghana, d'Argentina, Colòmbia, Equador, Perú i Xile, d'Armènia, Bulgària, Romania, Ucraïna, Polònia i Rússia i de la Xina i Pakistan. També s'han fet entrevistes a persones procedents dels països europeus comunitaris. Són persones procedents d'Alemanya, Bèlgica, Holanda... i que es troben assentats a la zona costanera alacantina. Les anàlisis les hem centrades en la zona de la Marina i de l'Alacantí. Els resultats obtinguts s'han intentat relacionar i contraposar amb els anteriors.

COMPORTAMENT LINGÜÍSTIC DE LA POBLACIÓ MIGRANT DAVANT L'ÚS DEL VALENCIÀ

Els resultats observats en les anàlisis de les enquestes ens donen una conclusió global i general que caldrà matisar, però que ja podem avançar: l'actitud de les persones migrants davant la llengua és positiva.

Així, amb una visió de conjunt i de manera generalitzada, podríem concloure que les persones migrants que viuen a València ciutat i comarques de la província de València manifesten que l'ús del valencià és necessari en les relacions laborals sobretot per a aquelles persones que treballen a l'agricultura i que viuen a zones valencianoparlants. També consideren que és més interessant conèixer la llengua per tal de mantenir les relacions privades i personals amb persones autòctones.

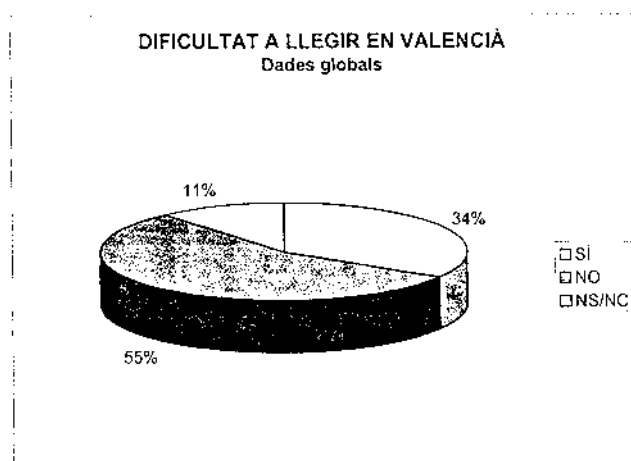
GRÀFIC 1. Relacions laborals

Font: Elaboració pròpia

De manera general, ens confirmen que no tenen dificultats per entendre quan llegeixen, i, a més a més, els agradaria de rebre classes de valencià. El grau de satisfacció perquè els seus fills i filles reben classes de valencià a l'escola és molt alt.

GRÀFIC 2. Dificultat a llegir

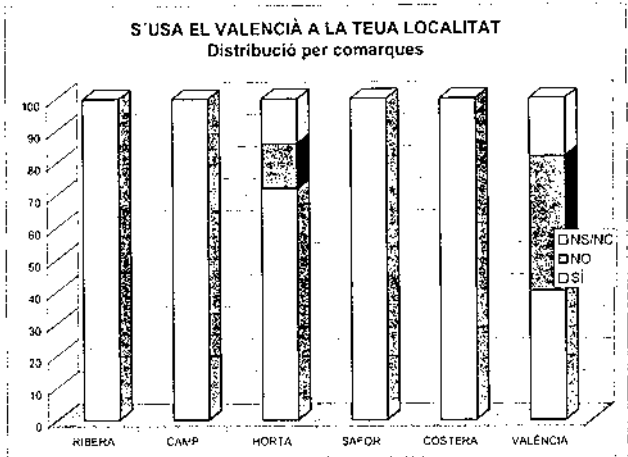

Font: Elaboració pròpia

La visió global que manifesten sobre l'ús que es fa de la llengua a la seua localitat és molt aclaridora de la situació real del valencià: a la ciutat de València no aprecien el seu ús,

mentre que a comarques valencianoparlants sí que manifesten que s'utilitza en totes les situacions.

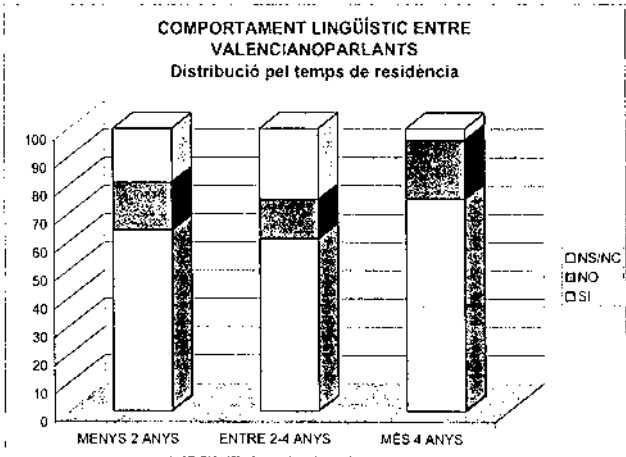
GRÀFIC 3. Ús de la llengua al lloc de residència.

Font: Elaboració pròpia

Han observat com les persones valencianoparlants canvien de llengua quan s'adrecen a ells i elles, independentment del temps que visquen al nostre territori.

GRÀFIC 4. Canvi de llengua dels valencianoparlants.

Font: Elaboració pròpia

Val a dir que aquests resultats estan en certa manera mediatitzats perquè la tendència d'algunes persones entrevistades és contestar de manera positiva a tot allò que se'ls preguntava i, de vegades, en el transcurs de les entrevistes podíem comprovar que es produïen contradiccions en les respostes.

Per últim, considerem important de ressaltar que les característiques sociolingüístiques dels països de procedència són també una causa del comportament lingüístic d'aquestes persones. Si parlem de països multilingües que tenen una llengua oficial distinta de la llengua materna i que viuen una situació de diglòssia en el seu propi país, facilita l'ententiment de la mateixa situació en què viu el país d'acollida. En cap moment les persones enquestades d'aquests grups de nacionalitats han manifestat estranyesa pel fet que ací es parlen dues llengües.

Aquestes constatacions les hem fetes després d'un estudi tipològic significatiu per grups de nacionalitat, en el qual destacarem quines són les característiques majoritàries i comunes que defineixen el col·lectiu per poder comprovar que, efectivament, les circumstàncies sociolingüístiques dels països d'origen determinen les actituds dels grups amb el valencià. Vegem-ho tot seguit:

ÀFRICA SUBSAHARIANA

La població és majoritàriament masculina i jove, entre 16 i 35 anys; el nivell d'estudis d'aquest sector de població són primaris i secundaris. Els estudis superiors només els tenen les dones. Resideixen a la ciutat de València i, en línies generals, des de fa més de dos anys. La seua activitat laboral es centra en la construcció i en el comerç, també cal dir que hi ha una quantitat important de persones aturades.

Consideren més necessari el coneixement del valencià en les relacions laborals que no en les relacions personals.

En general, no tenen problemes per entendre un text escrit en valencià i aquells que tenen tiquets estan totalment satisfets que els seus fills i filles reben classes de valencià a l'escola; a més a més, els agradaria de rebre'n ells també.

Un baix percentatge opina que a València s'usa normalment el valencià, és a dir, que manifesten majoritàriament que a la ciutat es parla més el castellà.

Pel que fa a l'opinió que tenen sobre l'actitud de les persones autòctones quan fan ús de la seua llengua davant persones foranes, la majoria no sap què contestar, és a dir, no saben si els valencians parlen en valencià entre ells, però sí que saben (o, al menys, aquesta és la percepció que tenen) que quan parlen amb persones immigrants ho fan en castellà.

EUROPA DE L'EST

Els homes són la població majoritària i en trobem en tots els trams d'edat (aproximadament, el cinquanta per cent entre els que tenen menys de 36 anys); en canvi les dones, més de la tercera part tenen més de 36 anys. En línies generals, el seu nivell d'estudis és secundari i superior, i volem destacar que aquests estudis superiors els tenen per igual els homes i les dones. Resideixen majoritàriament a València i la seua àrea metropolitana des de fa més de dos anys i s'ocupen en tots els sectors d'activitat.

No creuen necessari el coneixement del valencià ni en les relacions laborals ni tampoc en les relacions personals.

En general, no han tingut dificultats per entendre un text escrit en valencià, i la totalitat de la població n'està satisfeta, que els seus fills i filles reben classes de valencià a l'escola, ara bé,

el desig de rebre'n ells mateixos divideix la població per la meitat entre els que sí ho farien i els que no.

La majoria dels qui viuen a la comarca de l'Horta sud i nord opinen que el valencià s'usa en les seues poblacions, però no tenen aquesta consideració els qui viuen a València ciutat, els quals manifesten que es parla castellà.

No tenen gaire clara la idea de si els valencians parlen entre ells en valencià i pel que fa a la llengua que usen els valencians amb ells, la meitat diu que el castellà i l'altra meitat no contesta.

LLATINO AMÈRICA

La majoria de la població són dones joves de menys de 36 anys; el nivell d'estudis d'aquesta població femenina va des de les que no en tenen, en un baix tant per cent, fins a les que en tenen de superiors, sent la majoria, homes i dones amb estudis secundaris; pel que fa al lloc de residència, viuen majoritàriament a València ciutat i són ací des de fa menys de dos anys; treballen fonamentalment en activitats domèstiques les dones i en la construcció els homes.

La població es troba pràcticament dividida entre qui opina que no cal el coneixement del valencià en les relacions laborals i entre qui opina que sí; en canvi, en les relacions personals sí que creuen que és necessari.

Manifesten que tenen problemes per entendre un text escrit en valencià; i de les poques persones que tenen els seus fills i filles amb ells, un cinquanta per cent mostra satisfacció perquè reben classes de valencià a l'escola i l'altre cinquanta per cent no opina; però en canvi, més de les tres quartes parts de la població desitjaria rebre classes de valencià.

La percepció que tenen sobre quina llengua s'usa a la seua localitat es troba dividida pràcticament al 50% entre els qui opinen que es parla castellà i els qui opinen que es parla valencià. Opinen que les persones valencianoparlants usen la seua llengua quan parlen entre ells, però en canvi, se'ls adrecen en castellà perquè parlen amb immigrants.

EL MAGRIB

La majoria de la població són homes d'entre 16 i 35 anys; a trets generals, el nivell d'estudis que tenen són secundaris, però volem destacar que una representació important no té cap estudi; resideixen majoritàriament a València ciutat i a la comarca del Camp de Túria i, normalment, viuen ací més de dos anys; la seua activitat laboral està centrada en l'agricultura, però també observem que hi ha una borsa important de persones aturades.

Creuen necessari el coneixement del valencià tant en les relacions laborals com en les relacions personals. Observem que la majoria no té dificultat a entendre un text escrit, i se senten satisfets perquè els seus fills i filles reben classes de valencià a l'escola, a més a més, també els agradaria de rebre'n.

Opinen que el valencià sí es parla majoritàriament a la ciutat en què viuen.

De l'actitud lingüística que mantenen els valencianoparlants quan parlen entre ells davant de persones de fora, opinen que usen la llengua pròpia, i que també ho fan així quan s'adrecen a la població migrant.

PAÏSOS ASIÀTICS

Són majoritàriament homes i tots tenen entre 16 i 55 anys; el nivell d'estudis amb què arriben són secundaris i superiors; resideixen a la ciutat de València i des de fa més de quatre anys; treballen en el sector comerç i serveis.

No consideren necessari el coneixement del valencià en l'àmbit de les relacions laborals ni tampoc en les relacions personals.

No mostren dificultat a l'hora d'entendre un text escrit en valencià i, pel que fa a l'aprenentatge de valencià per part dels fills i filles, un cinquanta per cent mostra una certa satisfacció i un altre cinquanta per cent no opina; la majoria de les persones asiàtiques no desitja rebre classes de valencià.

Pel que fa a la percepció que tenen de la llengua que es parla a la ciutat en què viuen, l'opinió està bastant dividida i és la majoria qui no sap què contestar.

Opinen que les persones valencianoparlants tampoc no parlen valencià entre elles i que quan se'ls adrecen ho fan en castellà.

UNA ALTRA PERSPECTIVA: L'EUROPA COMUNITÀRIA

Respecte de les opinions que tenen les persones estrangeres procedents de l'Europa comunitària davant l'ús del valencià, podem dir que els resultats de les entrevistes es desvetllen diferents dels anunciats anteriorment amb els altres grups de nacionalitats. Per aquest motiu, hem volgut acostar-nos a un sector de població migrant més reduït i molt més privilegiat que el que ens ha ocupat fins ara. Es tracta de persones procedents dels països europeus més adinerats que acaben establint-se al nostre territori (per circumstàncies diverses en les que no entrarem) i que acaben conformant vertaderes colònies d'assentament sobre una sèrie de privilegis amb què no compten la resta de la població migrant analitzada.

Amb aquest sector de població s'han realitzat una sèrie d'entrevistes a persones que viuen a la comarca de la Marina i la comarca de l'Alacantí, en les quals els plantejàvem, més o menys, les mateixes qüestions que a la resta de grups enquestats.

Es van fer aproximadament el mateix nombre d'entrevistes a les dues comarques i a persones de la mateixa nacionalitat i activitat per comarca. Val a dir que en aquestes zones hi ha gran aflluència de turisme, turisme que molt sovint acaba convertint-se en assentament i que, viu dins d'un sistema propi. No resulta estrany trobar autèntiques poblacions i zones residencials amb les senyalitzacions, els noms de les botigues i dels carrers en anglès o alemany. Els restaurants i els llistats de preus, els menjars i, fins i tot, les grans superfícies comercials de la zona costanera alacantina se sumen a aquesta tendència. El valencià i, malgrat tot, també el castellà, estan lluny de ser la llengua de comunicació.

Aquest ha estat el motiu pel qual s'han realitzat entrevistes i no enquestes, perquè ens resultava més difícil poder accedir a aquest sector de població i perquè pensàvem que la situació es desenvoluparia amb més relaxació i sinceritat. Així, la mostra seria d'un total de deu converses i quedaria de la següent manera:

COMARCA DE LA MARINA: s'han entrevistat dues persones de nacionalitat alemanya, una pensionista i una altra en actiu; dues persones de nacionalitat anglesa, una pensionista i una altra en actiu; i una persona en actiu de nacionalitat belga.

COMARCA DE L'ALACANTÍ: també s'han entrevistat dues persones de nacionalitat alemanya, una pensionista i una altra en actiu; i dues persones de nacionalitat anglesa, de les quals una és pensionista i una altra està en actiu.

De totes les entrevistes fetes els mostrem unes conclusions generals i sense fer distincions per grups de nacionalitat ja que no evidenciaven cap diferència que els significara com a grup.

Les persones migrants procedents de l'Europa Comunitària o de països industrialitzats, solen treballar a grans empreses que tenen delegacions per la zona o bé han muntat algun negoci a la zona (hostaleria, immobiliàries, etc.), o són persones majors ja pensionistes. La seua edat per tant és de més de 36 anys; viuen en zones residencials, en aquestes comarques que ja hem apuntat i majoritàriament en colònies de residents de la mateixa nacionalitat; tenen uns nivells d'estudis secundaris i, de vegades, estudis superiors.

En les seues relacions laborals no necessiten gaire el coneixement del valencià, hem de tenir en compte que es tracta de treballadors amb categories professionals altes (gerents, directius, etc.) que, normalment, usen la llengua del seu país d'origen o el castellà, i que es relacionen poc amb els treballadors de base. Tanmateix, no manifesten cap rebuig pel valencià, encara que no el veuen com una necessitat.

Si parem atenció en les seues relacions personals observem igualment, que majoritàriament les seues relacions privades són entre persones de la mateixa nacionalitat, per tant, tampoc no necessiten conèixer el valencià.

No tenen massa dificultats a llegir i entendre un text en valencià. Pel que fa a l'escolarització dels xiquets i xiquetes, majoritàriament ho fan a escoles on la llengua vehicular és distinta del castellà i del valencià, i en les quals l'assignatura de valencià no és obligatòria, encara que sí voluntària. Quan es matriculen en escoles on hi ha dues línies d'ensenyament, els seus fills i filles aprenen tant el valencià com el castellà i el fan servir a l'aula i amb els seus companys d'escola; fins i tot, de vegades fan d'interprets dels seus pares en determinades ocasions, però mai no hi parlen amb ells. Curiosament, aquests pares estan d'acord que els seus fills i filles aprenquen valencià, perquè valoren molt el coneixement de llengües. Ells, en canvi, no tenen gaire d'interès a rebre classes de valencià, les causes ja les hem apuntades.

Pel que fa a la percepció que tenen sobre l'ús del valencià a la seua localitat, les persones migrants que viuen a la comarca de la Marina sí que consideren que es parla en un alt percentatge. En canvi, a la comarca de l'Alacantí, no ho consideren així i pensen que depèn de les situacions i de determinada gent major que encara fa servir el valencià. També ens indiquen que els valencianoparlants, quan se'ls adrecen, ho fan sempre en castellà o directament en l'idioma d'aquestes persones, fent així un esforç addicional per tal d'establir una comunicació en anglès o alemany, per exemple.

INTERVENCIÓ PER A UNA MILLOR INTEGRACIÓ. LA LLENGUA COM A ELEMENT AGLUTINADOR I D'INTEGRACIÓ

L'ús del valencià ha de ser una realitat entre la població migrant siga quin siga el seu origen.

Per a una proposta d'intervenció en la normalització lingüística de la població migrant al nostre territori ens cal una acció globalitzadora que incloga tots els organismes que, directament o indirecta, treballen amb persones immigrants. Ens cal partir de la base que aquest col·lectiu pateix ben sovint una precarietat legal i sociolaboral i que aquests entrebanes li impedeixen de realitzar amb normalitat una vida social dins la comunitat que l'acull.

Per aquest motiu, les propostes d'intervenció proposades només tenen a veure amb la promoció de l'ús del valencià. S'han deixat de banda les possibles actuacions que pogueren fer-se des del punt de vista social, laboral, sanitari, etc. Així es suggereix a les entitats competents unes determinades accions i línies d'actuació que impliquen també la presa de decisions polítiques, l'elaboració i aprovació de pressupostos per poder-les dur a terme i el fet que l'admi-

nistració prenga consciència sobre les noves (i canviants) realitats que avui conviuen a la nostra geografia. L'administració en té, si més no, la responsabilitat i ha de tenir en compte que determinades qüestions no es poden deixar a la voluntat i el bon fer de la ciutadania ni a allò que les entitats que treballen amb persones immigrants puguen o no fer des de les seues organitzacions.

S'hauria d'elaborar un projecte marc amb les polítiques necessàries per fer una intervenció global que contemple tots els punts de vista, que tinga en compte els canvis que està patint la nostra societat; un projecte que porte a unes línies d'actuació concretes amb mesures globals, no puntuals i que siga un projecte d'intervenció clar i específic capaç de donar respostes.

En aquest sentit, és fonamental el paper de les diferents administracions, a les quals convida a què, des de les competències que els han estat atorgades, treballen per a la consecució d'un model on totes les persones tinguen cabuda posant a l'abast la infraestructura suficient i els pressupostos adequats. D'altra banda, pensem que s'haurien de combinar les actuacions d'aquestes organitzacions i organismes amb els esforços d'organitzacions, associacions locals i veïnals, etc. per a la consecució d'un projecte comú.

Altra tasca important que té l'administració a fer és la de crear espais de debat obert i de constant revisió i reflexió on les persones immigrants i també aquelles que treballen amb aquests col·lectius puguen expressar-se i mostrar les seues necessitats, els seus punts de vista, etc. Sols així donarem pas a una acció transformadora del model que ara mateix tenim. Si es tracen les estratègies suficients i imprescindibles per crear un ambient intercultural que contemple també una societat multilingüe, s'estarà donant cabuda al tractament del valencià des de la igualtat i el dret a conèixer-lo i usar-lo.

Educar en la diferència i el respecte i adequar els programes per a promoure el coneixement de la realitat valenciana en tots els seus aspectes i, sobretot, aquells en concordança amb la llengua i la cultura, ajudaran a facilitar l'accés de la població migrant en l'aprenentatge, el coneixement i la millora de la nostra cultura i, en definitiva, de la nostra llengua.

Els projectes curriculars de centre han tenir en compte que la societat està canviant i que cada vegada amb més intensitat som receptors de persones immigrants amb cultures distintes a la nostra. S'han de repensar els models per poder harmonitzar aquesta diversitat de cultures i la seua convivència en un mateix espai.

Per aquest motiu, és important que es promoga l'elaboració de materials per a educar la població autòctona que contempla desorientada els canvis que s'estan produint al si de la societat i que servisquen, també, per mostrar i donar a conèixer la nostra cultura a les persones immigrants que conviuen amb nosaltres. Aquest tipus de materials han d'adequar-se als diferents nivells de formació de la població migrant en la seua pròpia cultura per determinar quin tipus d'atenció formativa necessita en la societat d'acollida.

S'han d'elaborar materials específics que tinguen en compte els diferents nivells de llengua i que servisquen d'ajut als xiquets i xiquetes i a la població adulta migrant, i que, d'altra banda, acomplisquen la doble funció de promoure la igualtat, el respecte i la convivència mútua, i d'educar en valors a les persones autòctones per evitar els prejudicis i procurar transmetre els principis de la igualtat de les persones.

No es pot deixar de banda la formació del professorat perquè precisament siga capaç d'afrontar la nova realitat que troba davant seu. Aquest professorat ha de tenir en compte els col·lectius a qui ha d'ensenyar i amb qui ha de relacionar-se.

Des dels diferents espais on participa el professorat, es necessita el recolzament de l'administració per a contínues avaluacions i revisions del canvis que s'hi produeixen.

Tanmateix, un bon projecte curricular o una bona formació del professorat no tindrà cap sentit si no es permet que la població migrant puga accedir als centres de formació siga quin siga el seu procés formatiu i siguen les que siguen les seues circumstàncies legals. Per des-

comptat, la reflexió i la decisió competen a les administracions. Els immigrants i les immigrants haurien de formar part dels processos formatius reglats, de la formació contínua i de l'ocupacional i poder assistir amb normalitat a una escola d'adults o a qualsevol altre centre on se'ls potencien els elements que afavorisquen el seu desenvolupament autònom fins a la plena incorporació a la societat d'acollida. S'han d'incorporar mòduls de llengua i cultura a projectes de formació professional, ocupacional o a altres activitats formatives adreçades als col·lectius d'immigrants.

En el terreny de la nostra llengua i cultura estaria tot un repte que Conselleries i Ajuntaments on es concentra un major nombre d'immigrants, de manera conjunta amb els Serveis de Normalització Lingüística dels diferents organismes i territoris, realitzaren cursos específics d'aprenentatge del valencià per a les persones immigrants.

És fonamental garantir la integració d'aquestes persones immigrants nouvingudes en el procés de normalització lingüística, oferint-los activitats i projectes d'acord a la seua realitat lingüística i social. Se'ls ha de dotar de coneixements i habilitats lingüístiques i culturals vinculades a la vida quotidiana i a les seues necessitats i realitats immediates.

Les persones immigrants han de poder tenir accés a l'aprenentatge del valencià com qualsevol altre ciutadà o ciutadana. D'aquesta manera tindran les mateixes possibilitats d'arrelament, de desenvolupament de la personalitat i de pertinença a la col·lectivitat, i es podran desenvolupar socialment i professional.

BIBLIOGRAFIA

- AMORÓS, A. y PÉREZ, P., 1993, *Por una Educación Intercultural*, Madrid, Ministerio de Educación y Ciencia.
- ANDREO TUDELA, J. C., 1997, *La inmigración en Totana: Análisis i perspectivas*, Murcia Acoge.
- APARICIO, R (dir.), 1998, *Manual para el diseño y gestión de proyectos de acción social con inmigrantes*, Madrid, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, INSERSO.
- AVELLÀ REUS, L., 1992, *La inmigración en la agricultura del País Valenciano*, Valencia, Dirección General de Migraciones y Conselleria de Treball.
- BEL, C. (et. al.), 1996, *Realidad Social de la inmigración*, Murcia, Universidad.
- BESALÚ, X., CAMPARI, G. y PALAUDARIAS, J. M. (comp.), 1998, *La educación intercultural en Europa: un enfoque curricular*, Barcelona, Pomares-Corredor.
- CARBONELL, F., 1997, *Inmigrantes estrangers a l'escola. Desigualtat social i diversitat cultural en l'educació*, Barcelona, Fundació Serveis de Cultura Popular/Edit. Altafulla.
- CASTILLO, P. (et.al.), 1998, *Manual de formación intercultural para grupos multiculturales*, Madrid, Caritas Española.
- COLECTIVO IOÉ, 1996, *La educación intercultural a prueba: hijos de inmigrantes marroquíes en la escuela*. Granada, CIDE y Laboratorio de Estudios Interculturales.
- 1995, *Marroquins a Catalunya*, Barcelona, Institut Català d'Estudis Mediterranis. Enciclopèdia Catalana.
- CHECA, F. y SORIANO, E., 1999, *Inmigrantes entre nosotros: trabajo, cultura y educación intercultural*, Barcelona, Icaria.
- CITMI-CITE PV, 1999, *La inmigración de los hombres y las mujeres en la ciudad de Valencia. Una experiencia para compartir*, Valencia, Nau Llibres.
- DE MIGUEL, M., 1992, "Minorías y educación intercultural", *Bordón*, 44.
- DEIGADO, M., 1998, "Diversitat cultural i integració social" a CONC (edit.) *Immigració, integració i llengua*, Barcelona, pp. 111-140.
- DOMINGO PÉREZ, C., y VIRUELA MARTÍNEZ, R., 1999, "Mujeres inmigradas en Valencia" a *Cuadernos de Geografía*, núm. 65-66. València, pp. 165-191.
- GARCÍA PASTOR, C., 1993, *Una escuela común para niños diferentes*, Barcelona, PPU.
- GARCÍA, J. A., 1991, *Trabajo social y animación sociocultural. La dimensión pedagógica de la acción social*, Valencia, Nau Llibres.
- JORDAN, J. A., 1997, *Propuestas de educación intercultural para profesores*, Barcelona, CEAC.
- KAPLAN, A., 1998, *De Senegambia a Cataluña. Procesos de aculturación e integración social*, Barcelona, Fundació La Caixa.
- LACOMBA, J.; DEL OLMO, N., 1996, "La inmigración musulmana y su inserción. Musulmanes en Valencia". Cuadernos del Patronat Sud-Nord de la Universitat de València, núm. 1.
- LOVELACE, M. 1995, *Educación Multicultural. Lengua y cultura en la escuela plural*, Madrid, Escuela Española.
- MARTÍNEZ VEIGA, U., 1997, *La integración social de los inmigrantes extranjeros en España*, Madrid, Trotta.
- MORERAS, J., 1999, *Musulmanes en Barcelona. Espacios y dinámicas comunitarias*, Barcelona, Fundació Cidob.
- PAJARES, M., 1999, *La inmigración en España: retos y propuestas*, Madrid, Icaria.
- PUIG I MORENO, G., 1993, "La integració escolar dels fills de migrants a Europa i Catalunya" a *Guix*, núm. 184. Barcelona, pp. 35-38.

- RAMÍREZ GOICOECHEA, E., 1996, *Inmigrantes en España: vidas y experiencias*, Madrid, Siglo XXI, CIS, núm. 147.
- RICO, A. I., 1997, *Actuar contra el racismo. Estrategias de intervención social*, Valencia, Nau Llibres y Fundación CITMI-CITE PV.
- SCHNAPPER, D. 1988, "Modernidad y aculturaciones a propósito de los trabajadores emigrantes", a T. Todorov (edit.), *Cruce de culturas y mestizaje cultural*, Gijón, Júcar, pp. 173-206.
- SIGUAN, M., 1992, *La escuela y la migración en la Europa de los 90*, Barcelona, Universidad de Barcelona, ICE.
- SOLÉ, C. (ed) 1996, *Racismo, etnicidad y educación intercultural*, Lleida, Universitat.
- TOFFLER, A. y TOFFER, H., 1996, *Una nueva civilización*, Madrid, Voz de los Sin Voz.
- UNION GENERAL DE TRABAJADORES, 1993, *UGT e inmigración: un programa sindical*, Madrid, UGT.
- UNIVERSIDAD AUTÓNOMA, 1996, *ATLAS de la inmigración Magrebí en España*, Madrid, Universidad Autónoma.
- ESCOLA D'ESTIU DE ROSA SENSAT, 1993, "Manifest per una Escola Intercultural", a *Perspectiva Escolar*, núm. 177, Barcelona, pp. 66-69.